

Др Сузана Медар,*
Доцент Правног факултета
Универзитет у Нишу

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
doi:10.5937/zrpfno-23338

UDK: 340.12
Раd примљен: 27.09.2019.
Раd прихваћен: 30.10.2019.

ОПШТЕ И КОНКРЕТНЕ ПРАВНЕ ДИСЦИПЛИНЕ СА КРАТКИМ ОСВРТОМ НА УВОД У ПРАВО**

“Отрежњење је наступало на каснијим годинама студија, у судару са сложеношћу, двосмисленостима, па чак и бесмисленостима позитивног права.”

Милан Петровић

Апстракт: Почетна дихотомија правних наука на опште и апстрактне обећава уколико јој следи даље рачвање у њој. Постоје бројне теоријско-правне науке и бројне конкретне правне науке. Најзаступљенији метод третирања правних наука је упоредни, односно компаративни. Увод у право као општа, основна и уводна правна наука, у тесном је односу са другим теоријским правним наукама. Такође, као почетна наука услов је проучавања конкретних, како позитивно-правних, тако и историјско-правних дисциплина.

Кључне речи: увод у право, теорија државе и права, филозофија права, правна филозофија, конкретне правне науке.

* medars@prafak.ni.ac.rs

** Раd је изложен на међународној научној конференцији „Право и мултидисциплинарност“, на Правном факултету Универзитета у Нишу, 12–13. април 2019.

Опште и конкретне правне дисциплине са кратким освртом на увод у право

1. Увод

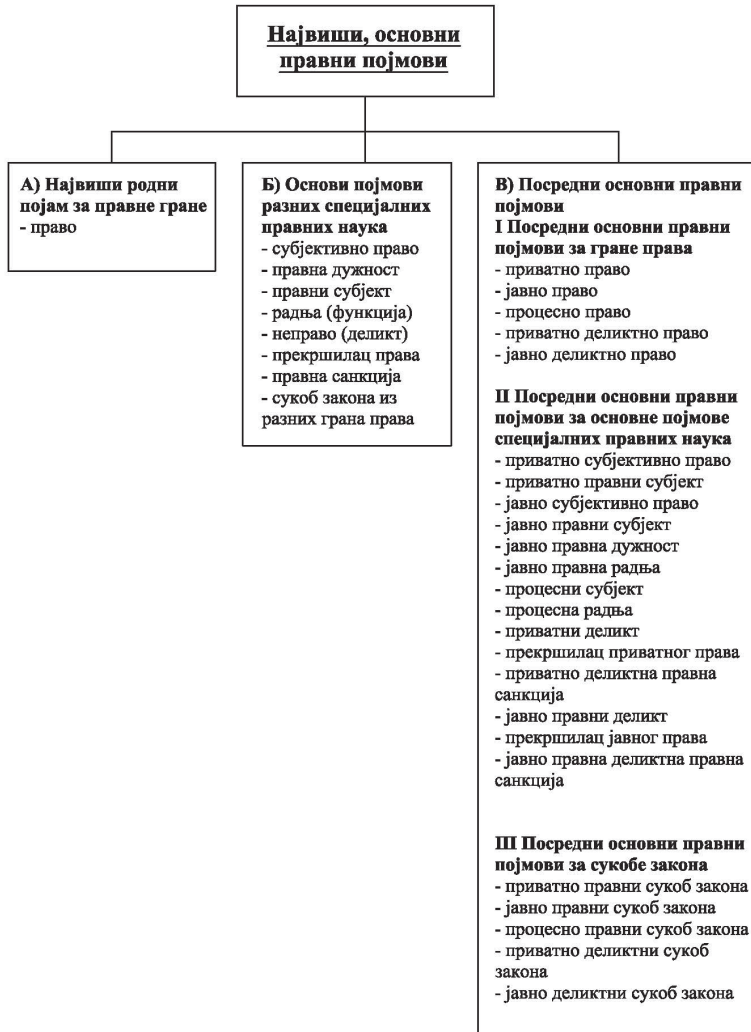
Наука се уобичајено дефинише као скуп систематизованог сазнања о појавама и везама у свету, до којих се долази применом одређених метода. Тома Живановић одређује науку као „систем одређених појмова“ (статички појам науке) и као „координацију и субординацију (класификацију) од ње образованих појмова о одређеним феноменима“ (динамички поја науке)“ (Живановић, 1921: 7). „Поред систематичности знања, предметне одређености, методолошке усмерености, науку карактерише још и објективност и критичност“ (Поповић, 2002: 8). О двема врстама ентитета, појавама и везама, наука даје две врсте сазнања. Једно су појмови као сазнања о појавама. Појмови су скупови смислених одредби о суштини и најважнијим обележјима сваке појаве. „Они могу да буду основни, општи, посебни и појединачни, али се само основним и општим појмовима описују главни квалитети државе и права“ (Митровић, 2004: 4). Појмови су сазнања о појавама материјалног или духовног света, узетим изоловано, и утолико су они статички. Нпр., појам идеје као (с)твари духовног карактера. Други вид сазнања су закони као она (сазнања) о везама, односно законитостима. Њима се изражавају „све везе правилности између појава, и то у распону од природних закона, преко закона вероватноће, све до тенденцијских правилности“ (Митровић, 2004: 4). Закони су сазнања о појавама посматраним у међусобној повезаности и утолико динамички.

Све појаве у свету деле са на реалне и идеалне. „Реално постојање је или постојање само у времену или и у времену и простору“ (Лукић, 1992: 45). У времену постоје само психичке појаве које трају извесно време па нестају. Оне нису материјалне, просторне. Материјалне појаве пак постоје и у простору. Идеално постојање је постојање ван времена и простора. Како се под идеалним обично подразумева савршено, Радомир Лукић предлаже термин идеалне појаве: „Идеално постојање је „чисто“ постојање (ван времена и простора) идеја, одн. евентуално других предмета. Типичан пример су мисли које садржи наша психа, које човек „мисли“ (Лукић, 1992: 46). И даље: „Идеалне појаве могу бити сазнате и формулисане па тако и представљене знацима, језиком или којим другим системом знакова. У знацима као и у памћењу оне постоје виртуелно као могуће али одатле могу прећи у активну свест опажањем или тумачењем знакова или сећањем ако постоје у памћењу. Међутим, то ништа не мења њихову идеалну суштину и идеално постојање“ (Лукић, 1992: 46).

Држава и право постоје *реално*, у простору и времену. Али то није једини вид његовог постојања. Наиме, ови ентитети постоје и „*идеално (виртуелно)*“ изван физичког простора и времена као скуп чистих идеја и вредности, и *актуелно*, само у времену, као садржаји свести, психички процеси, такође делотворно утичући на стварност“ (Митровић, 2007: 20).

Нису сви појмови које дају правне науке једнаког квалитета. Када се ограничимо на најзначајније појмове, појмове из којих се састоји правна норма, можемо запазити две њихове врсте. „Једни су обични, тј. *неправни* појмови, који могу бити било из обичног живота, било из појединих специјализованих области – стручни, научни појмови и сл. Други су *правни* појмови, посебна творевина права. Они изражавају правне појаве и њима се постојећа стварност, изражена неправним појмовима, које правник узима ван права, преображава у правну стварност или јој се додаје посебан слој правне стварности“ (Лукић, 1983: 205). Радбрух разликује такође две врсте појмова. Једно су правно релевантни појмови као „појмови од којих су састављени правни прописи, посебно појмови који се појављују у правним чињеничним стањима законски предвиђеног и разјашњавају се тумачењем... на другој страни су конструктивни и систематски појмови, помоћу којих овладавамо нормативном садржином правног прописа, то су „*прави правни појмови*“ (Radbruch, 1980: 151).

Неспорно је да једну од најразгранатијих шема правних појмова дугујемо Томи Живановићу.

2. Појам и врсте правних наука

Постоји велика дихотомија свих наука на природне и друштвене. Природне науке се баве природним појавама и законитостима, а као егземплари се могу навести биологија, математика, физика итд. Друштвене науке се баве изучавањем друштва и то су нпр. социологија, као најопштија друштвена наука, затим економске, политичке науке итд. Ту спадају и правне науке. Правне науке, заједно са политичким наукама, представљају најстарије

друштвене науке. Постојбина политичке науке је античка Грчка, а правне науке стари Рим.

Предмет проучавања правних наука јесу право али и држава, будући да између њих постоји тесна повезаност. То нагони поједине правне писце да говоре о јединственој државно-правној појави. „Државноправни поредак је дијалектичко јединство две комплетарне социјалне творевине – основне или примарне организације и исто таквог нормативног поретка створених унутар глобалног друштва. То јединство произилази из максималног повезивања ових творевина, али притом обе задржавају посебност или, тачније, специфичност своје егзистенције“ (Врачар, 1965: 46).

У правној науци није установљено, као извесно и опште прихваћено, шта је право. Узроци оваквог стања налазе се „у сложености појаве која се дефинише, затим у различитим схватањима суштине појаве која се назива правом а која потичу од другачијих онтолошких и методолошких претпоставки расуђивања и, најзад, у језичким неспоразумима који отуда проистичу“ (Васић, Чавошки, 1996: 9). Претходна, проста дефиниција права гласи да су то норме чију санкцију обезбеђује држава. Међутим, поред нормативне, право има и друге видове, односно стране. Право је изразито вишедимензионална појава. Интегралну теорију нарочито упечатљиво и филигрански аналитично заступа Никола Висковић: **„Право је један облик друштвеног поретка или јединство становитог типа конфликтних друштвених односа, вриједносних ставова којима се такви односи оцјењују и система норми које на темељу вриједносних ставова такве односе принудно уређују“** (Visković, 1981: 64). Дакле, барем још два ентитета поред норми морају бити сагледана кад се говори о праву. Једно су друштвени односи и одатле социолошки вид права. За право су интересантни како преднормативни правни односи, друштвени односи које право регулише, тако и друштвена функција права, последице које право остварује у друштву. Ово друго је посебно значајно с обзиром да се ту открива ефикасност права.

Други ентитет који по присталицама интегралне теорије улази у састав правне појаве јесу вредности којима право служи. Најзначајнија правна вредност је правда и њен „сателит“ правичност. По Радбреху „Право је воља за правдом. Правда, међутим, значи: судити не водећи рачуна о личности, мерити све истим мерилом“ (Radbruch, 1980: 266). Правичност је пак правда пјединачног случаја. *“Материјална* правичност значи *својство* правне норме, да својом ширином омогућава у примени, да се узму у обзир *особености ма ког појединачног случаја* (дакле, индивидуализацију).

Ф о р м а л н а правичност је решавање појединог од случајева законом обухваћених у духу *материје* („идеје“, материјалног принципа) права, а не по самом закону, кад овај *ванредну* особеност тог случаја према осталим њиме обухваћеним није или није могао узети у обзир, те се у погледу њега појављује законодавно неправедан“ (Живановић, 1959: 681). Поред правде, правом треба да се остваре и друге вредности као што су сигурност, мир, ред, слобода, добро, истина, лепота. Вредностима права се бави филозофија права као део опште филозофије. Вишедимензионална правна појава, поред нормативне, социолошке и вредносне димензије има и историјску, економску, политичку, психолошку, антрополошку... Због тога правне науке стварају везе са одговарајућим другим наукама.

Након ове дигресије о правној појави враћамо се врстама правних наука. Мање-више, опште усвојена је подела правних наука на опште, одн. апстрактне, одн. теоријске и конкретне. Апстрактне правне науке изучавају оно што је опште, заједничко за све државе и права. Најрудиментарнија од свих општих правних наука је увод у право, јер из домена општег издваја оно што је основно, најбитније и почетно, уводно што јој сам назив каже.

Конкретне државе и права предмет су изучавања конкретно-правних наука. Оне се, зависно од тога да ли проучавају данашње, важеће право и данашњу, постојећу државу, или некадашње право и државу, деле на позитивно-правне и историјско-правне. Поједини аутори уводе различите називе за теоријске, пре свега фиозофске науке и позитиво-правну науку. Тако Радбрух: „Науке којима је предмет право означимо као науке о праву, а међу њима као правну науку у ужем смислу ону науку о праву која право обрађује специфично правним методама. Та одистинска правна наука, систематска, догматска правна наука, може се дефинисати као *наука о објективном смислу позитивних правних поредака*, и тиме је окарактерисан њен посебан положај међу осталим наукама о праву“ (Radbruch, 1980: 140).

Позитивно-правне науке се баве проучавањем постојећег, важећег, позитивног права. „Позитивност права обезбеђује се повезивањем с *државом* која уосталом, пре свега ствара „прописе“, а иначе омогућује важење, а поготову примену створених правила“ (Vračar, 1998: 200). Критеријум позитивности зависи од тога да ли се посматра поједина норма или правни поредак у целини. Поједина норма је важећа, позитивна ако је на правом прописан начин донета и није укинута. Правни поредак у целини је позитиван ако се већина његових норми примењује. Дакле, овде је критеријум ефикасност. На глорификацији позитивног права се темељи правни позитивизам као најјача „струја“ у „бујици“ разноврсних схватања о праву. „Правни позитивизам“ има више могућих или прихваћених значења:

прије свега једно *генеричко значење* као опће методолошки приступ правника правној појави, затим *три основна теоретска значења* (нормативна, антинормативна и културалистичка концепција права) унутар тог генеричког, и на крају *три значења изведена из нормативне концепције права*) (Visković, 1969: 608).

Историјско-правне науке се баве проучавањем некада постојећих права и држава. „Као што се сировина у индустрији подвргава вишеструким врстама обраде, тако се и остаци прошлости, кроз различите процедуре, уздижу до пуног историјског разумевања“ (Diltaj, 1980: 207). Историјско изучавање може бити на општем, светском плану, и тада се ради о општој историји права и државе. Могу се проучавати и поједина, некада важећа права и тада говоримо о посебним историјско-правним дисциплинама. Такве су нпр. уставна историја Србије и римско право. Најважнији поступци историјског изучавања су проналажење историјског повода закона (*occasio legis*) и истраживање материјалија, докумената који су настали у поступку доношења закона.

2.1. Теоријске (опште, апстрактне) правне науке

Поред увода у право, опште науке о праву су и филозофија права, теорија државе и права, социологија права, економија права, психологија права, политикологија права... Теоријске правне науке истражују право и државу у њиховој општости, тј. утврђују појмове права и државе, њихове функције, њихове изворе, разлоге важења права, степен праведности права и како се право примењује. „Степен апстраховања (генерализације) у теоријским правним наукама је изузетно висок и појмови који настају на овакав начин (основни појмови „право“ и „држава“ и, затим, нешто мање општи појмови „сувереност“, „надлежност“, „унитарна држава“, „демократија“, „правна норма“, „правни акт“, „правно лице“, „правни систем“, „циљно тумачење“ и други општи појмови) користе се у конкретним правним наукама ради стицања потпунијег знања о конкретним правима и државама (наравно, конкретне правне науке и упоредно проучавање позитивних права различитих држава значајно доприносе изградњи ових општих правних појмова у теоријским правним наукама)“ (Лукић, Кошутић, 2008: 4).

Увод у право је општа, основна и уводна правна наука. Општа, јер даје генерална знања о праву и држави, основна, јер даје базична знања о праву и држави и уводна, јер даје почетна знања о праву и држави. Због овог последњег увод у право је „азбука“ правне науке и изучава се на почетној години студија. Циљ увода у право је дубље разумевање државе и права, настојање да се схвате у систему, у суштини и као целина. Некада се

дисциплини са овим прерогативима дају другачији називи као што су Увод у правну науку, Основи права, Енциклопедија права. Но, независно од тих термилошких трвења, задатак је ове дисциплине да припреми студенте за разумевање најважнијих појмова и закона с којим ће се сретати током студија у различитим, првенствено позитивно-правним дисциплинама. И саме позитивно-правне науке углавном имају своје уводе, који се називају правна теорија за разлику од теорије права у уводу у право и другим теоријским дисциплинама.

Најпре, треба рашчистити са тим да филозофија права и правна филозофија нису исте дисциплине. Филозофија права је филозофија о праву систематски ослоњена на општу филозофију, док је правна филозофија изведена из правне науке и ослоњена на њу својим циљем, методологијом и предметом. Заједничко је овим дисциплинама пак да обе дају сазнања која нису искуствено проверљива. Неки аутори говоре и о филозофији позитивног права, чија се појава и стварање везују за последње године деветнаестог века. Претходници се могу наћи и раније, а један од њих је Кант са својим „апсолутно априорним карактером филозофије позитивног права“ (Sabo, 1978: 629). „Формални и материјални објекат филозофије права је *бивство права у целини*“ (Vukadinović, Stepanov, 2004: 5). По Лукићу „филозофија права обухвата надискуствено знање о праву, па би се можда зато могла назвати *учењем* (уместо науком), тј. општим учењем о праву, пошто термин *учење* првенствено значи нешто што није наука, нешто мање „позитивно“ и мање поуздано од науке, при чему је филозофија најтипичнија врста учења у смислу најпотпуније надискуствености“ (Лукић, 1992: 293). Тешко је „замислити једну „филозофско-научну“, „омнибус“ дисциплину, названу филозофија права, која не може да пружи искуствено проверљива сазнања чак и кад непосредно тежи ка томе (да постане наука)“ (Митровић, 2007: 28). Једнако као код филозофије, Лукић и филозофију права дели на онтологију права, аксиологију права и гносеологију права.

Теорија државе и права је општа дисциплина која даје искуствено проверљива сазнања, што је разликује од филозофије права. „Појмовна спознаја, која представља прогрес људске мисли схваћене и у историјском смислу и индивидуално-психолошком, надолази тек након искуствене спознаје објективног света“ (Perić, 1962: 207). Теорија државе и права даје општа, основна, уводна али и завршна сазнања. Ово последње је разликује од увода у право. Теорија државе и права или само теорија права чини „општу правну науку која се односи на целокупни живот права са свим његовим узајамним односима“ (Sabo, 1978: 631).

Социологија права је наука о закономерности узајамног дејства између друштва као система и права као његовог подсистема. У том смислу, њен централни предмет проучавања јесте, са једне стране, утицај друштвених услова на настајање, структуру и промене права, а са друге стране, утицај права на друштво, последице правног дејства, што се постиже функционалном анализом. Ова истраживања спроводе се на микросоциолошком и макросоциолошком плану, бавећи се утицајем права на личност човека, али и на односе између друштвених група и кретања друштва у целини. Социологија права посматра право као друштвено условљену појаву, налазећи да њега не треба сводити на систем норми, већ да као део његове структуре треба узети и његову друштвену димензију. Правне науке имају посебан дуг према социологији права у анализи моралних и обичајних норми као најзначајнијих за правну појаву.

Вишедимензионална правна појава има и економску страну. Правне појаве су веома блиске и отуда тесна повезаност између правне и економске науке. Поред основа економије, на правним факултетима се изучавају и друге специјализоване економске науке, као што су економска политика и финансијско право. Најзначајнија дисциплина би требало да се зове економија права. Дуго времена се у земљама реалног социјализма појављивало као владајуће учење економског материјализма као примењеног марксизма. По њему, економске појаве чине основу, базу друштва и у потпуности одређују све друге појаве, па и правне. Овај вулгарни материјализам данас се, као једностран, назива економизмом.

Поред тога што постоји у свести људи, право изазива људска осећања. Право, дакле, постоји и у психи људи и отуда психолошка димензија права и терен за психологију права. Људи заузимају, на основу своје свести о праву, одговарајући став према њему, одобравају га или не одобравају. Ово је ствар психе јер изазива одговарајућа осећања о ономе што је исправно, праведно и неправедно. Када се психолошка страна права глорификује, ствара се психологизам који је повезан са правном политиком. Најзначајнији представник психологизма је руско-пољски теоретичар права Лав Јосифович Петражицки. Он је норме свео на фантазме, а право прогласио императивно-атрибутивним осећањем. Његов психологизам није довео до стварања афирмисане правне „школе“. Он је био као „*метеорски пролет*“ небом у оно време јуриспруденције, али толико блистав и муњевит пролет да се није и муњевито изгубио“ (Vраћар, 1999: 615). Додајмо само још једну реченицу, увек вредног пажње, Радбруха: „Свако од нас је позорница једне на изглед несавладиве противуречности између два етичка система: система дужности и љубави, мира и смерности, и система права и части, борбе и поноса“ (Radbruch, 1980: 132).

Политика је, као вештина могућег, средство за остварење правних вредности. Утолико право и политика остварују узајамну везу, те политика или политикологија права јесте важна дисциплина. “Веза између процеса политичког конституисања друштва и државно правног поретка је двострука: најпре, овај процес представља непосредну детерминанту државноправног поретка; затим ова специфична творевина функционише као најважнији чинилац путем кога се обезбеђује ток овог процеса” (Врачар, 1965: 101). Политичко конституисање је *conditio sine qua non* опстанка и развоја организоване основне заједнице. Утолико су право и држава средства политичког конституисања глобалног друштва. Политика права се не бави постојећим правом – *de lege lata*, већ правом какво би требало да буде – *de lege ferenda*.

2.1.1. Однос увода у право са другим теоријским наукама

Опште или посебне теорије државе и права (социолошке, историјске, политиколошке, економске, психолошке, антрополошке итд.) истражују друштвене појаве у најширем смислу, „па чак уопште не морају ни да се баве државом и правом, због чега њихова стална супстанца неће бити окрњена“ (Митровић, 2004: 7). Као што смо напред разликовали филозофију права и правну филозофију, тако је исто могуће одвојити социологију права и правну социологију, историју права и правну историју, политикологију права од правне политикологије, економију права од правне економије, психологију права од правне психологије итд. Прве дисциплине припадају неправним дисциплинама, док друге изворно припадају правној науци.

Посебно је интересантан однос увода у право са филозофијом права и правном филозофијом. Важно је учинити напомену да „садржај и назив неке дисциплине, који не мора у свему да буде својствен само њој, не треба бркати са смислом и карактером дотичне дисциплине“ (Митровић, 2004: 10). Правна теорија, чији је део увод у право, је научна дисциплина, док филозофија права то није. Филозофија права не пружа искуствена, проверљива сазнања, чак и кад тежи да постане наука. Увод у право и филозофија права су две различите дисциплине, које различитим циљевима и методима истражују државу, право и њихове везе.

Док филозофија права обухвата право споља, из филозофије као најопштијег погледа на свет, дотле правна филозофија то чини изнутра, из саме правне науке. Правна филозофија пружа најосновнија и најопштија знања о држави и праву, која надилазе науку и вредносно је допуњавају. Правна филозофија је доказ да се на врхунска правна питања не може само научно одговорити. „На тај начин, правна филозофија отвара и затвара

круг метасвета права, који развија и постојано одржава правна наука“ (Митровић, 2004: 12).

3. Однос увода у право са другим правним наукама

Увод у право, као општа правна наука, остварује тесну повезаност са свим конкретно правним наукама. Посебно, кад се ради о позитивно правним наукама, јер свака таква наука мора да има теоријско својство: “грађанско право као наука није ништа друго, или не би смело бити ништа друго до теорија грађанског права, а кривично право као наука, бар што се тиче његове суштине, теорија кривичног права итд. Без таквог обележја или теоријског језгра, та посебна научна област о којој је реч изгубила би свој значај и постала чисто експликативна“ (Sabo, 1978: 630).

За теоријске правне науке, па и увод у право, често се каже да проучавају државу и право уопште. Међутим, такво нешто не постоји. Постоје само конкретне државе и конкретна права. Увод у право зато за свој радни материјал има сазнања конкретно правних наука. Дакле, увод у право, као општа, основна и почетна правна наука, произилази из конкретно правних наука. Увод у право се служи методама апстракције и уопштавања из материјала којим располажу конкретне правне науке, како позитивно-правне тако и историјско-правне. Међутим, увод у право превазилази сазнања конкретних правних наука, што се најсликовитије види у највишим општим правним појмовима државе и права. „Као што хирург не може да започне операцију без скалпела, тако ни конкретно правне науке не могу приступити проучавању конкретно државе и конкретног права без претходних (основних и општих) знања о држави и праву“ (Вукадиновић, Аврамовић, 2014: 13).

За разлику од конкретно правних наука а, посебно позитивно-правних, које дају сазнања о конкретним државним организацијама и у њима важећем праву, увод у право даје сазнања о држави и праву као системима чији су елементи испреплетани и чврсто повезани. Позитивно-правне науке пружају практична знања која су промењива, од државе до државе, од права до права. Увод у право даје једно опште, теоријско знање, које треба да води савладавању и изграђивању правничког резоновања, тј. усвајању правничког начина мишљења.

4. Закључак

Однос општих и конкретних правних наука једно је од важнијих питања теоријског значаја и домаћаја. Ово нарочито због тога што оно покреће

питања о појму и суштини права и државе. Теоријско-правне науке треба уздићи на пијадестал виши од конкретних, посебно позитивно-правних наука. Ово због тога што се у земљи у транзицији позитивно-правни прописи стално мењају. Утолико је, нпр. закон у области кривичног права погрешно називати закоником. Он је обичан закон с обзиром на честе промене.

Захтев једног ширег и комплекснијег погледа на право и државу је захтев да се на правним факултетима изучавају у већој мери теоријско-правне дисциплине. У првом реду, мислимо на филозофију права. Како Аристотел каже, све друге науке су важније али је филозофија боља од њих. Филозофију права треба изучавати на основним студијама као обавезну дисциплину. Ту је, даље, преко потребна логика права, која студентима треба да помогне у изградњи критичког мишљења. Као неспорно важне треба изучавати и социологију права, етику права, психологију права, па и естетику права.

Литература/References

Васић, Р., Чавошки, К. (1996). *Увод у право II*. Београд: Издавачка кућа "Драганић".

Visković, N. (1969). Što je pravni pozitivizam. *Arhiv za pravne i društvene nauke* 4(XXXVIII). 595–608.

Visković, N. (1981). *Pojam prava, Prilog integralnoj teoriji prava*. Split: Logos.

Врачар, С. (1965). *Социјална садржина функције државноправног поретка*. Београд: Савез удружења правника Југославије.

Vračar, S. (1998). Savinjiјev poged na kodifikaciju prava. U F. K fon Savinji. (Pogovor), *Zakonodavstvo i pravna nauka* (str. 187–207). Podgorica: CID.

Врачар, С. (1999). Лав Ј. Петражицки – предводник психологизма у јуриспруденцији. (Поговор), *Теорија права и морала* (стр. 611–626). Београд: ЈП службени лист СРЈ, Подгорица: ЦИД, Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Vukadinović, G., Stepanov, R. (2004). *Uvod u filozofiju prava*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.

Вукадиновић, Г., Аврамовић, Д., (2014). *Увод у право*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду.

Diltaj, V. (1980). *Zasnivanje duhovnih nauka*. Beograd: Prosveta.

Лукић, Р. Д. (1983). *Методологија права*. Београд: Научна књига.

Лукић, Р. Д. (1992). *Систем филозофије права*. Београд: Савремена администрација.

Лукић, Р. Д., Кошутић Б. (2008). *Увод у право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, Издавачки центар, Јавно предузеће „Службени гласник“

Митровић, Д. М. (2004). *Основи права*. Београд: Сингидунум.

Митровић, Д. М. (2007). *Правна теорија*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, Јавно предузеће „Службени гласник“.

Perić, V. (1962). *Pravna znanost i dijalektika*. Zagreb: Narodne novine.

Поповић, М. (2002). *Општа теорија права. Онтогносеологичке претпоставке*. Нови Сад: Правни факултет.

Radbruch, G. (1980). *Filozofija prava*. Beograd: Nolit.

Radbruch, G. (1945). *Filozofskopravni članci Gustava Radbruha, Pet minuta filozofije prava*. Beograd: Nolit.

Sabo, I. (1976). *Filozofija prava, pravna nauka, teorija prava*, iz teorije prava, knjiga 2, O filozofiji prava (međunarodni simpozijum održan u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti maja 1976. godine), Beograd 1978. godine (str. 629–640).

Живановић, Т. (1921). *Систем синтетичке правне филозофије*. Београд: Напредак.

Живановић, Т. (1959). *Систем синтетичке правне филозофије*. Београд: Српска академија наука.

Doc. Suzana Medar, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Niš

**GENERAL AND SPECIFIC LEGAL DISCIPLINES, WITH A
BRIEF OVERVIEW OF INTRODUCTION TO LAW**

Summary

The state and law exist, both realistically in time and space and ideally as a set of pure ideas and values in time, as contents of consciousness and mental processes. Legal sciences fall into the group of social sciences. The cradle of legal sciences is ancient Rome. The subject matter of legal sciences is the study of law and the state, as closely related issues. They are divided into general (abstract) and subject-specific (concrete) legal sciences. The subject-specific legal sciences are further divided into positive-law and legal-history disciplines. The theoretical or abstract legal sciences study the law and the state in general; they include disciplines such as: Introduction to law, Theory of law and state, Sociology of law, Economics of law, Psychology of law, Political science of law, etc. Introduction to law has an interesting relationship with Philosophy of law and Legal philosophy. Introduction to law is a general, basic, and introductory legal discipline that provides experientially verifiable knowledge. Philosophy of law and legal philosophy provide trans-experiential knowledge, using methods such as: intuition, inspiration, revelation. Concerning relations with subject-specific legal sciences, Introduction to law derives from specific legal sciences, but it exceeds the scope of their subject matter by studying the the most general concepts related to the law and the state.

Key words: *general and specific legal sciences, legal disciplines, introduction to law, theory of state and law, philosophy of law, legal philosophy.*